

STORTINGET

Representantforslag 84 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Christian Torset og Torgeir Knag Fylkesnes

Dokument 8:84 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Christian Torset og Torgeir Knag Fylkesnes om å stramme inn praktiseringen av anskaffelsesregelverket når det gjelder næringslivets overholdelse av folkeretten

Til Stortinget

Bakgrunn

I desember 2021 kunngjorde Norske tog at de inngår milliardkontrakt med selskapet Alstom. Norske tog skal kjøpe 30 lokaltog fra Alstom med opsjon på å kjøpe ytterligere 170 tog. De første 30 togene skal gå i trafikk på Østfoldbanen og skal etter planen leveres i løpet av 2025.

Kontrakten ble inngått med Alstom til tross for at selskapet er ett av 112 selskaper som FNs høykommissær for menneskerettigheter i februar 2020 satte på en liste over selskaper med aktivitet på okkupert palestinsk territorium som reiser spesielle menneskerettighetsbekymringer.

Alstom har vært en sentral aktør i prosjektet Jerusalem Light Rail (JLR). JLR er en bybane som knytter de folkerettsstridige israelske bosettingene i Øst-Jerusalem tettere til resten av byen og bidrar til å styrke bosettingenes vedvarende eksistens på okkupert område. I 2021 var Alstom en del av et konsortium som ble prekvalifisert til å levere tilbud om nye toglinjer for JLR som vil knytte sammen bosettinger i de sørlige og nordlige delene av Jerusalem. Alstom ble også i 2021 gjennom sitt oppkjøp av selskapet Bombardier Transportation

med på utbygging av linjen Tel Aviv–Jerusalem, som krysser okkupert palestinsk territorium i to områder med folkerettsstridig beslaglegging av offentlig og privat palestinsk eiendom. Disse forholdene er grunnen til at både Storebrand og KLP har utelukket Alstom fra sine investeringsporteføljer.

Norske tog sier i en pressemelding («Norske tog kjøper 30 lokaltog fra Alstom», 17. desember 2021) at de har gjennomført aktsomhetsvurderinger som har avdekket disse forholdene. Norske tog sier videre at de har fått bekreftet fra Alstom at selskapet foretar løpende aktsomhetsvurderinger, følger FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og overholder internasjonal menneskerettighetslovgivning der de har virksomhet.

Forsikringen fra Alstom står i grell kontrast til FN-organers uttalelser om å ha forretninger med ulovlige bosettinger på okkupert palestinsk territorium. I oktober 2020 uttalte FNs spesialrapportør for menneskerettighetssituasjonen i det okkuperte palestinske området, Michael Lynk, i en rapport til FNs generalforsamling (A/75/532 § 62) at:

«enhver form for næringslivsengasjement, enten israelsk eller internasjonal, enten direkte eller indirekte, enten tilsiktet eller tilfeldig – med de israelske bosetningene er helt uforenlig med menneskerettighetsforpliktelser, med UNGP og med enhver målrettet definisjon av forhøyet aktsomhet.»

Norske tog sier videre i pressemeldingen fra 17. desember 2021 at de har innhentet en ekstern juridisk betenkning og konkludert med at Alstom ikke kunne vært utelukket fra konkurransen. Igjen står konklusjonen i sterk kontrast til konklusjonene i en rapport nylig utgitt av LO, Fagforbundet og Norsk Folkehjelp,

skrevet av folkerettsjurist Mads Harlem og folkeretts-ekspert Mark B. Taylor.

Rapporten «Folkeretten og næringsvirksomhet i konfliktområder» gir en oversikt over de viktigste reglene som finnes internasjonalt om næringslivets overholdelse av folkeretten i konfliktområder og hvordan disse reglene er gjennomført i norsk rett. Rapporten konkluderer med at Norge har et regelverk som burde sikre at norske selskaper og offentlige innkjøpere ivaretar menneskerettighetene også i konfliktområder. Lov om offentlige anskaffelser har flere bestemmelser som åpner for at det kan stilles krav til både tilbudet og tilbydere om overholdelse av krigens folkerett.

Det finnes lite veiledning og få retningslinjer for hvordan regelverket er ment å praktiseres for å sikre at menneskerettighetene etterleves også i konfliktområder av virksomheter, underleverandører, forretningsforbindelser og offentlige innkjøpere. Dette kan være en årsak til at det oppstår situasjoner hvor norske selskaper og offentlige innkjøpere ikke klarer i tilstrekkelig grad å hensynte de folkerettsrettslige reglene som gjelder i konfliktområder. Betydningen av krigens folkerett for næringslivet er nedfelt i UNGP.

Norske togs kontraktinngåelse med Alstom gjør at et norsk statseid selskap får en leverandør som medvirker til alvorlige brudd på folkeretten og menneskerettigheter, til tross for at norske myndigheter lenge har vært en pådriver for et ansvarlig og etisk næringsliv, med tydelige forventninger om at selskapene i statens eierportefølje skal være ledende i sitt arbeid med ansvarlig virksomhet.

For Norske tog sin del innebærer dette at UNGPs anmodninger om å forhindre og redusere negative

menneskerettighetskonsekvenser som er direkte koblet til egen virksomhet gjennom en forretningsforbindelse, selv om man ikke har bidratt selv til konsekvensene, ikke blir etterlevd.

I desember 2021 kom nyhetene om at Alstom og det baskiske selskapet CAF, som også er involvert i det folkerettsstridige arbeidet med å utvide Jerusalem Light Rail (JLR), begge er med i en ny konkurranse om leveranse av fjerntog i Norge. Faren for inngåelse av nok en milliardkontrakt med en leverandør som direkte medvirker til alvorlige brudd på folkeretten og menneskerettighetene, er i høyeste grad til stede. Det haster derfor med å få strammet inn praktiseringen av regelverket slik at selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettighetene, lukes ut av statens leverandørlistor.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen, senest innen forslag til revidert nasjonalbudsjett 2022, komme tilbake til Stortinget med en forpliktende plan for å stramme inn praktiseringen av anskaffelsesregelverket når det gjelder næringslivets overholdelse av folkeretten i konfliktområder.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at Norske tog AS ikke tar i bruk opsjonen på å kjøpe ytterligere 170 tog fra Alstom så lenge sistnevnte har forretninger i strid med de folkerettslige reglene som gjelder i konfliktområder.

1. februar 2022

Ingrid Fiskaa

Christian Torset

Torgeir Knag Fylkesnes